

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน ตามรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือในการวิจัย
4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนกลุ่มตัวอย่าง
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน อำเภอบ้านเสาย จังหวัดตราด เพราะมีการให้บริการผู้ป่วยเบาหวานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยในหลาย ๆ พื้นที่ไม่มีการให้บริการ และมีกลุ่มตัวอย่างเพียงพอในการใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และเป็นพื้นที่ที่ผู้ป่วยให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี และเป็นผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บ้านหินเทียน อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งหมดจำนวน 7 คน และมีระดับน้ำตาลในเลือดในเลือดมากกว่า 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตรต่อเนื่องเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงปี 2554

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีระดับน้ำตาลในเลือดตั้งแต่ 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร จำนวน 7 คน มีความสมัครใจ และยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัยและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในการให้ข้อมูลจนจบการทำวิจัยด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview)

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเป็นกรณีศึกษา โดยอาศัยประเด็นต่าง ๆ จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเป็นแบบคำถาม พร้อมนำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย และเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้มีการปรับแก้ไข เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุม

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การดูแลตนเอง สุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด
2. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแนวคำถาม จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างแนวคำถาม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในด้านภาษาและความถูกต้องด้านเนื้อหา
4. นำแนวคำถาม เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเข้าใจ และการใช้ภาษา เพื่อความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
5. จัดทำแนวคำถามฉบับสมบูรณ์

การหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมีความน่าเชื่อถือแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ประมวลมาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ได้มีการทดสอบเครื่องมือและมีความเที่ยงตรงของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องระเบียบวิธีวิจัยและมีประสบการณ์ในการวิจัยพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อตรวจสอบในด้านความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา หลังจากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอีกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน และมีระดับน้ำตาลในเลือดตั้งแต่ 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางคำถามเชิงลึกกับผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ และมารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 7 คน คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ และมีระดับน้ำตาลในเลือดตั้งแต่ 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ

- 1.1 ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์
- 1.2 ผู้ป่วยเบาหวานที่มีระดับน้ำตาลในเลือดตั้งแต่ 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร
- 1.3 มีความสามารถในการรับรู้และสื่อความหมายเข้าใจ
- 1.4 มีความสมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัยและเต็มใจในการให้ข้อมูล

โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีในการเก็บข้อมูล โดยการพูดคุยสอบถามถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้รับบริการ และอะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ โดยการพูดคุยสัมภาษณ์ด้วยความเป็นกันเอง

2. การสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ โดยเริ่มจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การสังเกตสภาพแวดล้อม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ป่วยเบาหวานกับผู้วิจัย เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

3. กระบวนการเก็บข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้แนะนำตัวกับผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจต่อการเก็บข้อมูลงานวิจัย

3.2 ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บบันทึกข้อมูลกับผู้ป่วยเบาหวาน แต่ละบุคคล และสอบถามความสมัครใจต่อการเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย

3.3 หลังจากที่ผู้ป่วยเบาหวานเข้าใจคำอธิบายในเรื่องวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกที่บ้านของผู้ป่วย การสัมภาษณ์จะมีการอัดเทปบันทึกเสียง และการสัมภาษณ์จะเริ่มจากการพูดคุยทั่วไปเพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง และสอบถาม ประมาณ 4 หัวข้อ โดยใช้เวลาสอบถามประมาณ 30 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูล และหลังจากการสัมภาษณ์ในแต่ละวัน จะมีการถอดเทปเพื่อจัดประเภทของข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย รวมถึงประโยชน์อันจะเกิดแก่สังคมให้แก่กลุ่มที่จะศึกษาทราบ นอกจากนั้นยังได้ชี้แจงถึงสิทธิของผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะตอบหรือไม่ตอบคำถามแก่ผู้วิจัยในบางประเด็นหรือมีสิทธิที่จะออกจากการวิจัยได้ทันทีหากมีความต้องการ และผู้วิจัยยังได้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลจะให้ต่อไปนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะไม่มีเปิดเผยชื่อของผู้ที่ตอบคำถามแก่ใคร แต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องอ้างชื่อแล้วจะใช้นามสมมุติให้แทน นอกจากนั้นแล้วหากผู้ให้ข้อมูลมีการกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่นและเป็นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกว่าจะไม่ยอมที่จะตอบเพราะจะทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวอ้างเสียชื่อเสียง ผู้วิจัยก็จะพิจารณาเก็บข้อมูลเพียงเท่าที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการเปิดเผย และให้เวลาแก่ผู้ศึกษาตัดสินใจว่าจะเต็มใจให้ข้อมูลหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ไม่ได้แยกส่วนออกจากขั้นตอนการเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการหลักในการประมวลข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

1. หลังจากได้ผลการถอดเทปแล้ว จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คือ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ และมารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหินเทิน
2. การจัดแฟ้ม (Establishing Files) การจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อจำแนกและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ แฟ้มที่จัดทำแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ข้อมูลทั่วไป การรับประทานอาหาร การรับประทานยา การออกกำลังกาย การมาตรวจตามนัดของผู้ป่วยเบาหวาน
3. การแยกประเภทและการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Sorting and Coding the Data) ในแต่ละวันหลังจากได้เก็บข้อมูลมาแล้ว จะมีการบันทึกอย่างละเอียดขยายความของข้อมูลให้ชัดเจนในเชิงคุณภาพ และเขียนคำถามเพิ่มเติม เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วน โดยผู้วิจัยจะทำการอ่านข้อความจำนวนหลายรอบ แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อความ (Text) โดยอ่านข้อมูลที่บันทึกไว้ในแบบบันทึกและจากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ บรรทัดต่อบรรทัด ผู้วิจัยก็จะจัดหมวดหมู่ที่มีความสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตีความ ใช้กรอบแนวคิดการดูแลสุขภาพตนเองของโอเริ่มเป็นฐานในการอธิบายถึงพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์